

Sygn. akt I CSK 87/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)
SSN Marian Kocon
SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B. J.
przeciwko (...) Bank S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 6 marca 2019 r.,
skargi obu stron od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 czerwca 2017 r., sygn. akt VI ACa (...), sprostowanego postanowieniem
Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 20 czerwca 2017 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Apelacyjnego w (...) pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód B. J. po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) Bank S.A. kwoty 1.106.101 USD (w tym 287.585,60 USD tytułem utraconych korzyści) z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że w wyniku podrobienia jego podpisów na dwóch poleceniach przelewu z dnia 28 i 29 kwietnia 2010 r. Bank uzyskał środki pieniężne w wysokości 754.150,30 USD. Gdyby pozwany wbrew woli powoda nie rozdysponował jego środkami pieniężnymi, mógłby je zainwestować w fundusze (...). Dochodzone pozwem świadczenie obejmowało między innymi 595.876 USD (jako różnica między wkładem z dnia 28 kwietnia 2010 r. - 754.150,30 USD a kwotą uzyskaną w dniu 5 listopada 2010 r. tj. 158.274,23 USD), 287.585,60 USD jako utracone korzyści i 56.674,73 USD oraz 165.963,73 USD – jako skapitalizowane odsetki.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w W., zasądził od pozwanego Banku na rzecz powoda kwotę 1.106.101 USD wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 grudnia 2012 r. do dnia zapłaty, obciążając pozwanego kosztami procesu w całości.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany Bank.

Wyrokiem z dnia 5 czerwca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. w ten sposób, że: zasądził od (...) Bank S.A. w W. na rzecz B. J. kwotę 138.617,44 USD wraz z ustawowymi odsetkami od kwot:

- 596.876 USD - od dnia 31 grudnia 2012 r. do dnia 23 czerwca 2014 r.,
- 71.909,14 USD - od dnia 24 czerwca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.,
- 51.571,48 USD - od dnia 31 grudnia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.,
- 15.136,82 USD - od dnia 3 grudnia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.,

i ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty:

- 138.617,44 USD - od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty, oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Następnie dnia 20 czerwca 2017 r. na posiedzeniu niejawnym Sąd Apelacyjny „sprostował błędy rachunkowe” w ogłoszonym wyroku z dnia 5 czerwca 2017 r. w ten sposób, że w punkcie I (pierwszym) ppkt 1 nakazał wpisanie dwukrotnie w miejsce kwoty „...138.617,44 USD...” kwotę „252.979,91 USD ...”. a w miejsce kwoty 15.136,82 USD kwotę 129.499,29 USD.

Obie strony wniosły skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego sprostowanego postanowieniem z dnia 20 czerwca 2017 r. Powód zaskarżył wyrok w tej części, w jakiej Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo zaś pozwany (...) Bank S.A. zaskarżył wyrok w części, w jakiej została oddalona jego apelacja od wyroku Sądu pierwszej instancji. Obie skargi zostały oparte na zarzutach naruszenia przepisów postępowania i przepisów prawa materialnego, przy czym pozwany Bank na pierwszym miejscu postawił zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 332 § 1 i art. 350 § 1 k.p.c., który wykorzystując w istocie instytucję sprostowania orzeczenia dokonał niedopuszczalnej zmiany zaskarżonego wyroku po jego ogłoszeniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 332 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia. Przepis art. 350 § 1 k.p.c., który poprzez art. 391 § 1 k.p.c. ma także zastosowanie do wyroku sądu drugiej instancji, pozwala z urzędu lub na wniosek sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.

Słusznie jednak zarzuca pozwany Bank w skardze kasacyjnej, iż wydane dnia 20 czerwca 2017 r., przez Sąd Apelacyjny w (...) postanowienie nie stanowiło sprostowania oczywistego błędu, lecz przez wprowadzenie całkowicie nowej i odmiennej kalkulacji zasądzonych świadczeń stało się nowym merytorycznym rozstrzygnięciem, które doprowadziło do zasądzenia dodatkowego, znacznego bo prawie dwukrotnie większego świadczenia pieniężnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że instytucja sprostowania wyroku nie może być wykorzystywana do usuwania merytorycznych błędów w rozstrzygnięciu sprawy i nie może prowadzić do zmiany rozstrzygnięcia, tj. dotyczyć treści i rozmiarów świadczenia lub ustalenia prawa, a jeżeli taki błąd

został popełniony, podlega on naprawieniu w postępowaniu rozpoznawczym tylko przez wniesienie apelacji lub skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 1976 r., II CZ 11/76, nie publ., z dnia 25 listopada 1976 r., II CZ 97/76, nie publ. i z dnia 5 grudnia 1980 r., III CRN 133/80, OSNCP 1981, Nr 6, poz. 115, z dnia 7 lipca 1999 r., III RN 24/99, OSNAP 2000, Nr 12, poz. 456, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2010 r., IV CSK 188/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 86, z dnia 4 listopada 2010 r., IV CSK 188/10, nie publ., postanowienie z dnia 19 stycznia 2018 r., I CSK 176/17, nie publ.).

Sąd Apelacyjny wydając z urzędu postanowienie w przedmiocie sprostowania ogłoszonego wcześniej wyroku, zmienił w szerokim zakresie wysokość zasądzanego świadczenia a zatem wydał merytoryczne orzeczenie w niewłaściwej formie postanowienia. Nie stwarza to jednak w przedmiotowej sprawie żadnych ujemnych konsekwencji w odniesieniu do formy i terminu wniesionych środków zaskarżenia albowiem strony wykorzystały właściwy środek zaskarżenia tj. skargę kasacyjną (por. uchwałę połączonych Izb Sądu Najwyższego: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 marca 1972 r., III CZP 27/71, OSNCP 1973, Nr 1, poz. 1).

Stosownie do uregulowanej w art. 316 § 1 k.p.c. zasady, wyrok w procesie zapada po przeprowadzeniu rozprawy. Sprostowanie przez Sąd Apelacyjny w [...] własnego wyroku w przedmiocie rozmiaru świadczeń dokonane postanowieniem z dnia 20 czerwca 2017 r. wydanym na posiedzeniu niejawnym stanowi nie tylko istotne naruszenie art. 350 k.p.c., gdyż merytorycznie odnosi się do zakresu zasądzanego świadczenia, ale także prowadzi do nieważności postępowania ze względu na pozbawienie obu stron procesu możliwości obrony ich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Jest to okoliczność, którą stosownie do treści art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy uwzględni z urzędu a zatem niezależnie od tego, na jakich podstawach zostały oparte skargi kasacyjne a także niezależnie od tego czy strony wnoszące skargi kasacyjne podniosły zarzut nieważności postępowania.

Tak należy ocenić konsekwencje kontynuowania postępowania przez Sąd drugiej instancji po zamknięciu rozprawy i ogłoszeniu wyroku i wydanie pod pozorem sprostowania kolejnego merytorycznego orzeczenia na posiedzeniu

niejawnym. Nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) zachodzi bowiem wówczas, gdy ze względu na uchybienia formalne, wbrew przepisom prawa, doszło do merytorycznego rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym zamiast na rozprawie, przez co strona została pozbawiona możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłaszania twierdzeń faktycznych i wniosków dowodowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 lipca 1974 II CR 331/74, nie publ., zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018 r., V CZ 85/18, nie publ.).

Naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 350 § 1 i 3 oraz art. 321 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., a przez to doprowadzenie do nieważności postępowania, obejmującego wydanie po zamknięciu rozprawy na posiedzeniu niejawnym postanowienia w przedmiocie sprostowaniu wyroku, wyklucza ocenę Sądu Najwyższego co do pozostałych szczegółowych zarzutów zawartych w obu skargach kasacyjnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128).

Jedynie co do zasady trzeba zauważyć, że w judykaturze nie budzi wątpliwości pogląd, że aby szkoda majątkowa, której wysokość sąd ustala w chwili orzekania (art. 316 § 1 k.p.c.), została naprawiona w całości (art. 361 § 2 k.c.), a przyznane odszkodowanie nie przekraczało jej rozmiaru, należy przy ustalaniu szkody uwzględniać nie tylko zdarzenia, które w świetle powyższych uwag zwiększają jej rozmiar, ale i zdarzenia, które rozmiar ten zmniejszają. Podkreśla się przy tym doniosłość aspektu słusznościowego przy ustalaniu rozmiaru szkody, związanego ściśle z funkcją odszkodowania; względami tymi uzasadnia się dopuszczalność *compensatio lucri cum damno* (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., III CZP 7/10, nie publ., wyrok z dnia 14 października 2016 r., I CSK 685/15, nie publ.).

Wyrównanie korzyści z uszczerbkiem nie oznacza zmniejszenia odszkodowania ani jego miarkowania, lecz stanowi element ustalania zakresu prawnie relewantnego uszczerbku w mieniu poszkodowanego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 681/12, nie publ.). Odszkodowanie ze swej natury ma przywrócić równowagę w majątku poszkodowanego. Nie

powinno zatem prowadzić do uzyskania korzyści równoznacznych z bezpodstawnym wzbogaceniem (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 czerwca 2018 r., I CSK 507/17, nie publ., zob. też wyrok z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 264/15 nie publ.).

Z tych wszystkich względów, biorąc pod rozwagę z urzędu nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił w całości zaskarżony przez obie strony wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Ponieważ do stwierdzonej nieważności postępowania doszło po zamknięciu rozprawy przed Sądem drugiej instancji nie było potrzeby odpowiedniego zastosowania art. 386 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.

aj